

Városunk

Budapesti Honismereti Híradó

XVI. évfolyam 4. szám Közgyűjteményekben ingyenes 2013. október

Óbuda régi-új kiállítása

Másfél év alatt született meg

Az államosítás utáni korszak bejárata a Goldberger felirat alatt

Az egykori Textilmúzeum 2012. január 1-től tartozik az Óbudai Múzeum kötelékébe. A múzeumot az egykori fenntartó, a Textilmúzeum Alapítvány ajánlotta fel Óbuda-Békásmegyer Önkormányzatának, miután a fenntartást nem tudta tovább finanszírozni.

Az Óbudai Múzeum az átvétel után három fő stratégiai célt tűzött ki: a leromlott állapotban lévő gyűjteményt biztonságba kellett helyezni, az elavult, korszerűtlen állandó kiállítás helyett egy új kiállítást kellett tervezni, a közel másfél évtizede befeje-

(Folytatása a 8. oldalon.)

Csontnyelű bicska női alakkal

A Várkert Bazár (volt Budai Ifjúsági Park és Öntőház udvar) a budai Várhegy délkeleti lejtője és a Duna kö-

zött helyezkedik el. A ma egységesnek számító terület a középkor folyamán megszlott az egykori erődítéskén belül. A mai Öntőház udvar területe Zsigmond király (1387–1437) uralkodása alatt alakult ki. Utóbb itt egy nagyméretű raktárt emeltek, majd ennek helyén ágyúöntő műhelyek működtek. A Vízhordó lépcsőtől délre, a kőfalakon kívül eső rész mind a középkorban, mind a török korban külvá-

Magyar polgári hagyatéék

A Gerenday család iratai

Budapest Főváros Levéltára június 7-én nyitotta meg A magyar polgári hagyatéék: A Gerenday család iratai című időszak kiállítását. Tárlatuk jó betekintést ad egy, az iparosodás során a budapesti nagypolgárság közé emelkedő család történetéről a magyar polgárosodás kezdeti időszakától indulva a polgárság felszámolását egyik alapvető céljának tekintő kommunista diktatúráig. Kiállításuk – kurátora

Horváth J. András, Lukács Anikó és Orbán Gergely – a levéltár aulájának vitrineiben és az első emeleti kiállítóteremben tekinthető meg.

A 19. század elejétől nyomon követhető pesti kereskedő, majd gyáros família, az első magyar sírkőgyárat létrehozó Gerenday család egzisztenciája megalapozásán túlmenően az üzleti és magán életében a személyes tisztességre, szakmai hírne-
(Folytatása a 7. oldalon.)

Részlet az első emeleti kiállítási térből

Régészeti feltárások

A Várkert Bazár leletei

rosnak számított. Itt 2012-ben a nagy mennyiségű föld kitermelésével indultak meg a régészeti munkálatok a Várkert Bazár felújításával kapcsolatosan. 2012 késő őszén, a volt Ifjúsági Park területén, nagy felületen könnyűszerkezetes épületek nyomai, majd 2013 telén immár kőből álló épületrészletek kerültek napvilágra. Fél évvel később hasonló kő épületrészletekre bukkantak a régészek.

A Budai Ifjúsági Park területén két részről kell külön szólnunk. Az északnyugati területen többször újjá-, vagy átépített török kori településrész látott napvilágot. A teraszosan kiképzett hegyoldalon öt, kő épületrészletet sikerült megfigyelni, kettőt a felső, hármat az alsó teraszon. A várlejtő felső teraszán álló, délebbre eső épületrész törökfalai egy itt pusztító tűzvész során megégették. Belsejében vörösre égett agyagpadló, a padlón pedig mázas kályhaszemekből, valamint tapaszt-

(Folytatása a 9. oldalon.)

Kispest egyik alapítója volt

125 éve halt meg Herrich Károly

A makói születésű Herrich Károly (1818) a budapesti Műegyetem elődjében, a Mérnöki Intézetben 1841-ben szerzett oklevelet. Püspökladányban uradalmi mérnökként alkalmazták – főként birtokfelmérésre és parcellázásra, majd 1847-től a Tisza szabályozás vízépítő mérnökeként dolgozik.

1850-ben vezető mérnöki státuszt fogadva el egyike lett az állami tisztséget vállaló „Bach-huszárok”-nak. Sok választása nem volt, mivel a Tisza szabályozást irányító társulatot államosították. A kiegyezésig irányította a Tisza teljes folyószabályozási munkálatait.

Herrich összefogva Ybl Miklóssal és Reitter Ferencel – a Fővárosi Közművek Tanácsa elnöke – 1867-ben megszervezi az 1945-ig működő Magyar Mérnök és Építész Egyletet, a hazai műszaki értelmiség legfontosabb szakmai szervezetét.

A kiegyezést követően miniszteri osztálytanácsosként jelentős szerepe volt budapesti Duna-part árvizek elleni kiépítésében. A budai Fő utca 1. számú, Ybl Miklós tervezte Lánchíd Palotában lakik, emellett lakása volt a ferencvárosi Csillag utca 10-ben, birtokolta a mai Kossuth tér északi oldalának háztömbjét, és négyszintes bérháza volt a Lipótvárosban és belső Ferencvárosban.

Tehetős emberként megvásárolt egy, az Üllői országúttól délre fekvő 550 holdas birtokrészt. 1869-ben 811, egyenként 300 négyszögöles telket mér ki és kezd árulni – 80 krajcáros négyszögölenkénti árért!

Kispest neki köszönheti a mai Rákóczi utca, Üllői út, Jahn Ferenc utca és Ady Endre út közötti szabályos, sakktablaszerű település- és úthálózatát, 15–18 méter széles utcáit, köztereit. Egert József és Rózsa Lajos

birtokosokkal közösen 54 kataszteri hold nagyságú területet közcélokra ingyen adott át a községnek. A gyors ütemben beépülő terület Colonie-Klein-Pesth néven már két év múltán elszakadt Vecséstől és 1871-ben ideiglenes szervezésű, önálló kisközséggé válik, Kispest elődjévé.

61 éves korában, 1879-ben lemondott miniszteri állásáról, utolsó kilenc évét békésen, három lányával és egy fiával, csa-

Herrich Károly és felesége

ládja körében élte le – 125 éve halt meg.

gábor

Levéltári napok a fővárosban

Budapest Főváros Levéltára az általa kiadott Urbs Magyar Várostörténeti Évkönyv szerkesztőségével együttműködve negyedik alkalommal szervez magyar várostörténeti konferenciát. Idei konferenciájuk november 12–13-án, Budapest Főváros Levéltára levéltári napjai keretében, Norma, normakövetés és normaszegés a városi életben címmel kerül megrendezésre – a középkortól kezdve a 20. századig terjedő időszakot átfogva.

Kispest legrégebbi temploma

Elsőként a református templom épült fel

A református gyülekezet első temploma felszentelésekor

Budapest XIX. kerületében három református templom található. Mind a három kálvinista szakrális épület, Kispest közel másfél évszázados egyháztörténetének fontos emléke. Közülük a legrégebb templomról emlékezünk meg.

Kispest a 19. század közepén keletkezett, miután a

szentlőrinci pusztai területét felparcellázták az 1860-as években. Később, 1871-ben lett község, majd 1873-ben nagyközség. Az első lakosok között sok volt az Alföldről származó református, akik számára Szabó Aladár tartotta az első istentiszteletet 1885. április 6-án Füredi Pál Fő u. 44. szám alatti házában. Ezt megelőzően, 1884-ben már megindult a református hitoktatás a kispesti állami népiskolában. Szabó Aladár, mint a Budapesti Református Egyházközség segédlelkésze, 1885 és 1887 között Kőbánya, Kispest és Erzsébetfalva (a mai Pesterzsébet) reformá-

tus híveinek lelki gondozását látta el.

Kispesten ekkor még nem állt egy templom sem. Elsőként a református felekezet temploma épült fel, amelyre a gyűjtés 1885-ben indult. Az 1890-es években a reformátusok száma Kispesten már meghaladta az 1100 főt.

A templom alapkövét 1896. május 25-én helyezték el, a harangokat 1898. április 9-én szentelte fel Keresztessy Sámuel zuglói lelképásztor. Szász Károly Dunamelléki Református Egyházkerület püspökének ünnepélyes szolgálatával történt 1898. május 15-én a templom felszentelése.

Az épület tervezője Majthényi Ferenc építész, az egyházközség presbitere volt, aki a középkori stílusokból merítve tervezte meg az épületet. A templomnak a térre, a mai Templom térre néző főhomlokzatának középvezetékében támvékekkel megerősített tornyot találunk. Az épület két hosszoldalát szintén támpillérsorok kísérik. A belső tér 350 hívő számára biztosít ülőhelyet. Templomuk felépítésének történetét Bertalan Béla foglalta össze 1898-ban A kispesti ev. ref. egyház története 1884–1898 között című művében.

Millisits Máté

Ha megélte volna, akkor idén századik születésnapját ünneplő költő talán a magyar irodalom egyik legbesorolhatatlanabb alkotója lenne, akivel az olvasóközönség igen, de az irodalmi kritika nehezen tudott megbarátkozni.

A leendő költő élete egy Vas megyei kis településen, Csöngén kezdődött. Érettségi után a pécsi Tudományegyetem jogi karát kezdte el, de hamarosan átiratkozott a bölcsészkarra, s földrajz-történelem szakon tanult tovább, diplomát azonban filozófia–esztétika szakon szerzett. Költői pályája vidéki lapok szerkesztőségeiben kezdődött.

1943 őszén költözött fel a fővárosba. 1947-ben házasodott meg, s feleségével, a szintén költő Károlyi Amyval a II. kerületi Törökvész utcába költöztek. Ez a budai hegyek egyik igen kellemes vidéke, Pasarét és Rézmál között, a Szilágyi Erzsébet fasorról a Gábor Áron utcán keresztül, vagy a Bimbó útról jól meg lehet közelíte-

(Grafika: Pesti Divatlap, 1845)

A legtermékenyebb hírlapírók közé tartozott – bármi történt a fővárosban, Garay mindenütt ott volt. Szekszárdon született, de már 1829-től Horvát István irodalmi előadásait hallgatta Pesten. 1833-ban Mátray (Rothkrepf) Gábor, a Regélő és Harcművész munkatársaként a magyar nyelv terjesz-

Száz éve született budapesti költő

Weöres Sándor (1913–1989)

ni, sok fa, jó levegő. Egykori lakóhelyüket ma emléktábla is jelöli. Itt 1974-ig laktak, amikor egy kicsit feljebb, a Muraközi utcába költöztek. Mindkét lakás kertes volt. Halálukig – Weöres 1989-ben, felesége 2003-ban hunyt el – éltek ezen a helyen.

Bár az irodalomkritika nem kényeztette el, a hatvanas évek második felétől sorban jelentek meg kötetei, sőt, amire kortársai közül is kevésnek nyílt lehetősége, több kiadásban, egyre bővülő terjedelemben adták ki összegyűjtött munkáit. Külön a versek, a műfordítások, a prózai munkák és a színművek. Rendhagyó szöveggyűjteményt állított a magyar költészet rejtett értékeiről. A hetvenes évek elejétől ismertté vált Magyarország határain túl is, verseiből angol és német

nyelvű válogatások is megjelentek.

Költészete a nyugatos hagyomány jegyében kezdődött, nem véletlen, hogy a nagy múltú budapesti folyóirat közölte verseit. A kötött versformákat szerette fellazítani, versei azonban mindig szilárd verstani ismereteket mutattak. Évfordulóján egy hagyomány és szokatlanság

(Fotó – Weöres Sándor: Egybegyűjtött írások, 1975)

ötöződését mutató versével lehet leghűségesebben emlékezni rá.

Buda Attila

Két fehér macska sírjára

Vig kecses albinók, kedves puha gömbölyegek, kis hőszinü ifju cicák,
jó lett volna a nyár örömeiben, a sok sűrű zöldben játszani még veletek.
Nézni, amint fontos pofikával a zúgva kerengő nagy darazsat lesitek
és hogy a kertkerítés lécén himbálva majom-mód másztok az ég-fal előtt.
Ilyen az emberszív: megkedveli ezt meg amazt és fáj ha veszíteni kell.
Úgy fáj, mintha soká élhetne a lény a világon,
nem csupa pillanatig,
s nem csak véges idő iramára, de teljes-örökre szólna a bú, meg a kár.

A magyar nyelv elkötelezettje

Garay János (1812–1853)

tésének elkötelezettje a német nyelvű Pesten.

Pest-Budát egy könyvhöz hasonlítja, melyen a Duna-sor a címlap. Szem- és fültanúként érdekes leírásokat közöl a napi eseményekről. Bemutatja a Svábhegyet, szemlézi a bolti címereket és sürgeti azok magyarítását. Sógorával, Vajda Péterrel és Kunoss Endrével a Conservations Lexikon pótkötetébe is dolgozott.

1839. november 23-án költői érdemeiért az Akadémia levelező tagjává választotta. A Kisfaludy Társaság 1842. január 22-én tisztelte meg tagságával. Máiig legismertebb költeményét, az

Obsitost, 1843-ban írta meg – ez később Kodály Zoltánt a Hány János daljáték megírására ihlette. 1844 végéig a Jelenkor Budapesti napló című rovatát vezette, szellemesen ismertetve a fővárosi élet eseményeit.

Szindarabjaiból a Bátor Erzsébet című öt felvonásos történeti drámája a legjelentősebb. 1845-ben már Frankenburg Életképek című lapjának rovatvezetője, majd július 1-től Toldy Ferenc mellett, az Egyetemi Könyvtárban kapott állást.

Zala és Bihar megye hazafias érdemeiért táblabíróvá választja. Egymás után, két kiadásban jelent meg Az Ár-

pádok történeti balladáinak című kötete. Eötvös József egyetemi tanárrá nevezte ki, de Világos után megfosztották katedrájától. Az aradi várban raboskodó honvédtisztek gyűjtést rendeztek számára.

1850. október 6-án jelent meg a Honvéd halála című románca. Betegeskedése miatt már csak családjának tudta lediktálni a Szent Lászlóról szóló nagy elbeszélő költeményét. Temetésén, 1853 novemberében kedvenc „dalnokát” gyászolta a nemzet – de a magyar zurnalisztika úttörőjeként is emlékeztünk méltó.

Karacs Zsigmond

A Wattay családról és fővárosi birtokairól

Wattay I. Pál címere a pesti Vármegyeháza kápolnájának üveg ablakában
(Fotó: a szerző felvétele)

A felsővattai Wattay család Borsod vármegyei Vatta településről származik. Családjuk egyik ága a 16. század végén települt át a Nógrád vármegyei Pilinybe. Wattay I. Pál apósa Buday Bornemisza Bolgár Pál öröksége révén, de vitésége elismeréseként 1661-ben jelentős birtokokat kapott Pest-Pilis-Solt vármegye területén

Hívei voltak a Rákóczi-szabadságharcnak

is. Buday Bolgár Bornemisza Pál ügyvéd kapta az Esterházyaktól Szentmihály pusztát, de családjának Budán is volt háza. Birtokait 1661-ben veje, felsővattai Wattay I. Pál örökölte.

I. Pál Pest-Pilis-Solt vármegye helyettes alispánja adománybirtokként kapta Gubacs, Szentlőrinc, Soroksár és Péteri pusztákat. A birtokok a mai Rákospalota keleti szegélyén, Rákosszentmihály nagyobb részén, Kőbánya, Kispest, Pesterzsébet, Pestszentlőrinc, Soroksár és Ady-liget területein voltak. A család pusztáin legeltettek, földet műveltek, halásztak, illetve bányásztak. A gazdálkodásban részt vett I. Pál fia II. Pál, a kecskeméti járás szolgabírája. Ekkor a Pest-Vecsés-Monor úttól északra a váci, délre a kecskeméti járás terült el. Az oszmán Pest lakói és katonasága többsé-

gében bosnyák volt, jelentős rác lakosság mellett.

I. Pál másik fia János 1684-ben Buda sikertelen ostromában, majd 1686-tól a váci járás szolgabírájaként Buda felszabadításában vett részt. A vármegye küldötteként ott volt Budán a Lotaringiai Károlyt köszöntő ünnepségen. 1689-ben az első budai közgyűlésen mondott le szolgabírói tisztéről.

Főként német lakosság és katonaság települt a két városba, valamint rác lakosságuk is jelentős maradt. János fellépett a túlzott adóztatás, valamint a Habsburg tisztviselők és katonák önkényeskedései ellen. II. Pál fiával, Istvánnal közösen igazgatták birtokaikat. Magyar, szlovák, német telepeseket telepítettek és befogadtak szerb menekülteket is, valásra való tekintet nélkül.

Jánost 1704 májusában megválasztották a vármegye kuruc alispánjának. megszervezte a kuruc kézen lévő települések közigazgatását, a csapatok ellátását, a labancrácok elleni védelmet. 1705 tavaszán a fizetség nélkül végzett tisztségéből lemondott. A közgyűléseken védte a szatmári békében kiharcolt jogokat, fellépett a budai kamara és az újszerzemény bizottság tagjainak törvénytelen tevékenysége ellen, folytatta birtokainak betelepítését, fejlesztését. 1723-ban elhunyt János és István is. A család birtokait Grassalkovich Antal sajátos eszközeivel úgy szerezte meg, hogy a szerződést egy Wattay sem írta alá.

A Wattay família közbirtokossági tagjai lettek leányágon a Teleki, Szemere, Fáy, Kubinyi családok is. Emlékszobájuk a János fia, III. Pál által építtetett pomázi Teleki-Wattay kastélyban tekinthető meg.

Bátonyi Pál

Szerelmem, Víziváros

Megújult házak, régészeti leletek

A Budavári Önkormányzatnak a Várnegyed Galériában augusztus 29-én megnyitott Szerelmem, Víziváros című kiállítása a Víziváros 18 műemlék épületét és a Corvin teret mutatja be. Tárlatuk az elmúlt 15 év önkormányzati műemlék-felújítási programja eredményeit ismerteti.

A főváros egyik legöregebb városrésze önkor-

mányzati tulajdonú épületeinek megújulását esztétikus kivitelű tablósoron láthatjuk. Minden épületnél megismerhetjük az épület rövid leírását, múltját, néhai tervezőjét, rekonstrukciójának jellegét, a helyreállításban közreműködő építészeket, építész irodákat, de a rekonstrukciót megelőző műemléki feltárást ill. régészeti kutatást végző szakembereket is.

A műemlék épületek közül egynek, a Kapucinus utca 9. számú épület feltárási és részletesen dokumentált helyreállításának külön teremrészben mutatták be. A ház északi

Tablósor a Várnegyed Galériában

fala mellett egy Árpád-kori szemétdödröt, három középkori falrészletet és egy 16. századi kutat tártak fel. A Kapucinus utcai fala mellett a középkori utcakövezet, a Pál utcai fal mellett őskori és római kori rétegeket, egy középkori faszervezetes épület kőalapozását és egy törökkori bombatölcsért ástak ki. Pincéjében gazdag leletanyagot tartalmazó törökkori szemétkerület került elő – olvashatjuk *Benda Judit*, a Budapesti Történelmi Múze-

um régésze leírásában.

Hasonlóan értékes leletek kerültek elő a Corvin tér rekonstrukciója során: mintegy 150.000 éves ősemberi eszközök és lábnyomok, kelta házak nyomai, római kori település temetője, majd a Fő utcai háznak a tér alá benyúló középkori pincéi jelezték a különböző korok emlékeit.

A kiállítás tárlóiban felvultatott régészeti leletanyag a Budapesti Történelmi Múzeum tulajdona.

A gazdag leletanyag egy része

A Víziváros a Várhegy keleti és északi lejtőjén elterülő városrész. Már a rómaiak is lakták az 1. és 2. században. A Corvin-téren megtalálták a temetőjüket. Később itt Nagy Lajos 1371-ben kolostort alapított. A Szent Péter városrészben, a Csalogány utca 7-ben Árpád-kori templomot tártak fel. Városfalának kapumaradványai a Széna és a Bem téren található.

A török idők alatt (1541–1686) hat mohamedán dzsámi (Musztafa, Oszmán, stb.) és tíz imaház látta el a hódítókat. Említésre érdemes Köprülü Mehmed, a „hídverő” nagyvezír. Melegvizű fürdői enyhülést adtak a fáradt budaváriaknak. A Fő utca északi végén volt a polgári kórház, mellette a 250 éves Szent Flórián templom. Tervezője Nepauer Máté, korának egyik legnagyobb templomépítője volt Budán. A Bomba téren a ferencesek templomát II. József 1785-ben az Erzsébet apácáknak

Vízvárosi mozaikok

Két évezred emlékei

adta. Itt építteti meg Marczibányi István menházát 1805-ben Hickisch Kristóf építőmesterrel. Marczibányi nagy összegű alapítványával támogatta a magyar kultúra kibontakozását.

A Tojgun pasa dzsámi falainak felhasználásával épült

Miklós Lánchíd-palotája, neoreneszánsz stílusban.

Itt kezdi meg működését a Fővárosi Közmunkák Tanácsa, amelynek 35 évig alelnöke Podmaniczky Frigyes, „Budapest vőlegénye” volt. Ide kötött ki a hajóhíd, ami 1849-ig nagy forgalmat bo-

Innét vezették fel a Duna vizét a Várba. A vízházak nyomai ma is megvannak. (Fő u. 3.) Ez a városrész az 1838-as és 1876-os árvízben sokat szenvedett. A Vízivárosból indult az első gyorskocsi forgalom Bécsbe, még Mátyás alatt. Itt adták el az első lottót 1770-ben, a mai vásárcsarnok mögötti egykori postaépületében. A régi Fazekas téren 65 méteres tornyával messzire tekint a református templom, Petz Samu egyik legszebb neogótikus épülete.

Egykori külföldi utazók szerint „a Duna látóképe a Víziváros hegylankáiról nézve szebb, mint az isztambuli Boszporuszé, és illatosabb, mint a francia és az olasz Riviera”.

A Víziváros, benne a Fő utca öt templomával, gyönyörű középületeivel, még megmaradt barokk házaival, történelmi emlékeivel a főváros egyik legszebb és leghangulatosabb városrésze.

Horváth Péterné

A Víziváros látképe – részlet Leopold Franz von Rosenfelt grafikájából – 1730 körül (Bécs, Kriegsarchiv)

a kapucinus Szent Erzsébet templom. Egyik legszebb barokk templomunkat, a Szent Annát építik fel a Felsővásártér déli oldalánál a jezsuiták – Hamon Kristóf olasz tervek alapján kezdi, majd Nepauer Máté fejezi be 1748-ban. A Corvin téren nyílt meg 1900-ban a Budai Vigadó (Kallina Mór és Árkay Aladár tervezte), a Clark térnél 1869-ben Ybl

nyolított le Pest és Buda között. A felső- és alsóvásártér (ma Batthyány és Szilágyi Dezső terek) országos vásárai sokajkú árusaival és portékájával évszázadokon át meghatározói voltak e városrésznek. Híres fogadói ilyenkor és a Szent Anna napi búcsúkor örömmel várták az utasokat. (Fehér Kereszt, Barna Oroszlán, Horganyhoz, Aranyhajó, stb.).

Félszázados jubileuma alkalmából jelent meg Budapest, XVII. kerület Rákosmente Önkormányzata támogatásával a korábban Dózsa György, majd 2011-

Félszáz év Rákosmente közművelődéséért

A Vigyázó Sándor Művelődési ház története

től Vigyázó Sándor néven működő művelődési intézmény saját kiadványa. Szerzője Ádám Ferenc az Erdős Renée Ház Muzeális Gyűjtemény és Kiállítóterem vezetője.

A gyűjteményben fellelhető tény- és fotóanyag felhasználásával Rákosmente rövid története elevenedik meg a monográfia első részében. A Rákos-patak mellett a 11. századtól kialakuló kisközségek társadalomrajza,

gazdasági fejlődése, lakosságának népi, egyházi hagyományai és birtokosai: a báró Podmaniczky-, a gróf Vigyázó család kulturális hagyatékának leírásán keresztül mutatja be az önszerveződő közösségek létrejöttét. Az 1950-es évek „Művelni kell a népet!” politikáját követő kisebb, nagyobb művelődési otthonokat kiegészítő, illetve felváltó Dózsa György Művelődési Ház 1962-es megnyitásával, egy új, mo-

dern ezerhetvenöt négyzetméter alapterületű – a korábbiaknál jóval nagyobb – épület készült el. A XVII. kerületi kulturális élet meghatározó intézménye munkáját, különböző tevékenységcsoportok és műfajok részletes bemutatásával, dokumentumok, fotók s több mint 240 lábjegyzet felhasználásával, szépen tördelt kiadványban ismerteti meg velünk a szerző.

sz.m.

Kanyargós életút – Kispestről Kiszestre

125 éve született Knob Sándor (1888–1967)

Knob Sándor, 1940

Az 1870-es évek első kislepezi lakosait Mayer István kovácmester fuvarozza a fővárosba. Veje a Váci utcai Röck Gyárban már nem kasszát kovácsol, telefon, motor és mozi alkatrészeket készít, lánya szatócsboltos. Négy unokája közül dr. Knob Sándor gyárosok, európai nagyvárosok elismert tanácsadója lesz. Józsi öccse a focit népszerűsítő fővárosi Református Főgimnázium diákjaival, az 1908-as KAC-ot alapító dr. Varga Bálint testnevelővel edz a Kossuth téren. Első fizetéséből vett ajándékát, egy „bőrlabdát” még a „Puskás Öcsivel” világhírűvé vált utódcapatban, a Honvédban is emlegetik.

A verseket író Knob Sándor a Petőfi utcai elemiben lett a hazafias műsorokon szavaló, zenélő Varju gyerekek: Kálmán, Margit és Sándor jó barátja. A szép és jó módú Margit megszereti az okos fiút, 1914-ben összejárnak, két gyerekük születik: Jolánka és Pali.

Az 1920-as években Kiszest város tisztiorvosa dr. Varju Kálmán. Templom-téri házában gyakran vendégeskednek a Nyugatot szerkesztő Fenyő Miksa, az író Mikes Lajos, Móricz, Tersánszky, felesége zenész testvérei és Sanyi öccse. Az irodalom társadalmi hatása, a szellemi szabadság, műveltség terjesztés, Knobnak a 20. század eszméiről a

Rotary Clubban tartott előadása, a Trianon miatti ipari újratelepítés visszatérő vitatémájuk.

Dr. Pruzsinszky Pál a Lónyai utcai gimnázium tanára, a Teológiai Akadémia dékánja tárja ki a világot a sokoldalú érdeklődésű Knob Sándor előtt – hálás tanítványa a sírját is gondozza.

A jog- és államtudományi diploma megszerzése közben szociális és gazdasági kérdésekben dr. Hegedűs Lóránd pénzügytan professzorával azonosul, ő juttatja be a Kultuszminisztérium Képzőművészeti osztályára fogalmazónak. Másik tanára, Chorin Ferenc titkárává

a GYOSZ újjászervezésén, az Akadémia utcai székház létesítésén. Vállalati támogatással tanonc- és munkásotthon, kultúrház, sportpálya épül, zene- és dalkarok alakulnak. A betegbiztosító OTI, MABI közül az utóbbi vezetőségi tagja. Sokat publikál a Pesti Naplóban, a Pester Lloydban az önálló magyar iparért, új vámpolitikáért, aggódik a kivándorlás miatt, értékeli Bethlen országot mentő népszövetségi kölcsönét, Klebelsberg iskola-programját.

1931-ben Chorin és Knob meggátolja a bankrobbanást a Magyar Munkaadó Központ, Szavatossági Bank és

vatal konferenciáján. Elutasítja a német orientációt, kiablásunkat. Az olasz gyárosokat és Horthyékat próbálja felvilágosítani.

Kiszest, Pest vármegye és 1935-től a dorogi kerület országgyűlési képviselője. Dolgozik az Országos Biztosítási, Közoktatási és a Kúria Kartelltanácsában, a Pénzügyi Zársumadási Bizottságban, javaslatára Ipari Minisztérium jön létre. A sok munka nagy vagyont és csodálatos villát terem a Rózsa-dombon, de családi élete tönkremegy. Vele marad fia, kislepezi rokonait látogatja, újranősül.

1938-tól igazgató, vezérigazgató a zsidótörvények miatt a GYOSZ-tól távozó Fenyő Miksa helyett. Tiltakozik a gazdaságot szétverő munkaszolgálat, elhurcolás ellen, segítyezi a családokat a GYOSZ 1944-es megszűnéséig.

A háború utáni államosítás során Knob mindent elveszt, 1951-ben kitelepítik a békési Csanádapácára, lányát négy gyerekkel Dévaványára, katonatiszt veje börtönbe kerül – az 1953-as amnesztia után Visegrádra, négy év múlva Budapestre költözhetett.

1958-ban, koncepció perben Knob Sándor másfél évet kap. Indoklás: a forradalom idején „egyesült a nép ellenségeivel, Bornemissza hortysta ipari miniszterrel és gróf Khuen Héderváry államtitkárral”. A váci, márianosztrai foglyok tisztelik emberi méltóságát megőrző társukat, de felesége elhagyja. Szabadulása után Kiszestre fogadja be Anna testvére. A magyar ipar és munkásság sorsát szíven viselő Knob 1967-ben, mindenkitől elfeledve halt meg.

Gaál Károlyné

Aradi tizenhármak

Az 1848/49-es forradalom és szabadságharc 1849. október 6-án kivégzett hőseiről ma már a fővárosban minden kerületben megemlékeznek. Újpesten mindnyájuk emlékét utcanevek is őrzik.

Dr. Hollósi Antal országgyűlési képviselő, hátrébb a műsort előadó diákok

Újpest Önkormányzata október 4-e verőfényes napján, a Görgey-szobornál a kerületi iskolák diákjai által adott műsorral és koszorúzással emlékezett meg róluk, a szabadságharc eltiprásáról és az azt követő megtorlásról.

fogadja a Gyáripárosok Országos Szövetségében. A tanácsuralom lefoga a GYOSZ vezetőit, a Kiszest felvirágoztató apósáékat halálra keresik. Feleségével segítik az üldözötteket.

1920-tól aktívan dolgozik

Bizottság megalapításával. Brüsszelbe hívja a Belga Bank, Párizsban a Duna-völgy gondjait vázolja, Romániába egyeztető delegációt vezet, Genfben a magyar Igazgató Tanács előadója a Nemzetközi Munkaügyi Hi-

Magyar polgári hagyatéék

A Gerenday család iratai

● folytatás az első oldalról

vére és becsületére egyaránt gondot fordított. 250 éves tevékenységük a személyes és cégokmányok alapján jól dokumentált.

A korabeli iratokkal, kinyomtatványokkal, fotókkal és festményekkel jó áttekintést kapunk négy generáció üzleti tevékenységéről, családi kapcsolatrendszeréről – egyben egy

fővárosi nagypolgári család életéről, szokásrendszeréről, szűkebb és tágabb környezetéről.

Az 1818-ban Dömsödön született, 125 éve elhunyt Gerenday Antal támogatta a vidéki rászoruló diákok református képzését, a Ráday Könyvtár megvásárlását. Sírkögyára az 1850-es évektől a 19. század végéig szinte uralta a piacot. Vállalkozását halála után fia, Gerenday

Béla vezette – több Kossuth-szobor a gyárból került ki. A család szemléletét, értékvilágát jól tükrözi első sikeres tagjának a kiállítás plakátján is olvasható nyilatkozata: „...a mai kor követelményei

között schwindlírozva senki-nek megélni nem lehet! – az a boldog ember, ki idejekorán ébred, s hivatását helyesen felfogva, kizárólag annak él...”

gábrriel

Az első emeleti vitrinek „hátsó” oldala

Városünnep – kiállítással egybekötve

90 éves a Kispesti (Munkásotthon) Művelődési Ház

A városrész „születésnapjaira” – 142 éve önálló település, 91 éve város – emlékeztető hatodik Kispesti Városünnep június 16-i rendezvénysorozata nem csupán a kicsik és nagyok szórakoztatása jegyében telt el. Az egykor önálló város történeti múltja iránt érdeklődők a Nagy Balogh János Kiállítóteremben Fejezetek a KMO múltjából címmel az idén 90 éves Kispesti (Munkásotthon) Művelődési Ház múltját bemutató időszakos tárlat megnyitóján vehettek részt.

A Kispesti Helytörténeti Gyűjtemény kiállítása a városrész lakosai számára nem ismeretlen témával foglalkozik – szinte mindnyájan részt vettek már a KMO valamely rendezvényén. Lelkiismeretesen válogatott dokumentum, fotó és tárgyi anyag idézi fel ezen a tárlaton a kispesztiek egyik legfontosabb közösségi színtere „életének” folyamatosságát, az intézmény kilenc évtizedes történetét.

A kispesti Munkásotthon Építő Bizottsága, majd a Munkásotthon Építő Szövetkezet már 1909-ben megalakult, de közbejött a „nagy

háború”. Végül épületük, a Munkásotthon alapkövét 1922. október 15-én rakták le – számolt be erről a korabeli sajtó. A kispesti munkások anyagi támogatása és önkéntes munkái ellenére felépítése csak a Vasas szakszervezet támogatásával sikerült – ennek feltétele azonban az épület tulajdonjogának átadása volt.

Az 1923. május 6-án felavatott Kispesti Munkásotthon a még egy éve sem városi rangot nyert település egyik legkorszerűbb épülete

lett. A földszinti díszterem fellett a munkásszervezetek irodái kaptak helyet. Az épület – a főváros peremtelepüléseinek más munkásotthonaihoz hasonlóan – a szociáldemokrata párt helyi kulturális központjaként üzemelve sok civil szervezetnek is biztosította a működés feltételeit.

Az 1947-ben felújított és átalakított épületben egykor működő civil szervezeteket 1950-ig felszámolták, az intézményt a volt Hoffherr gyárhoz, a Vörös Csillag

Traktor Gyárhoz kapcsolják. A Vörös Csillag Traktorgyár Kultúrotthonaként a gyári munkásművelődés bázisává vált.

Működése anyagi hátterét az állami támogatás, a Vasas szakszervezet és a gyár teremtette meg. Az 1961-ben ismét felújított épület Vörös Csillag Gépgyár Művelődési Ház néven hirdette már programjait. Az 1985-ös újabb felújítás után kapta vissza régi nevét – ismét a Kispesti Munkásotthon név jelent meg szórólapjain. Kispeszt Önkormányzata 2005-ben a Vasas szakszervezettől megvásárolta az épületet és 2007/2008-ban közel 400 millió forint állami támogatással felújította.

Hegyvidéki villamosok

125 éve indult meg az első budapesti villamos a Nagykörúton, de hamarosan az egész fővárost behálózták a sínek, és a budai oldalon hegyvidéki vonalak is kiépültek. Ezekkel foglalkozik *Kertész Z. István* könyve, a Hegyvidéki villamosok. Az újságíró és helytörténész szerző alapos munkában állít emléket e sajátos hangulatú „városi vonatoknak”, sok szép képpel – közte saját rajzaival – és néhány térképpel illusztrálva, rövid fejezetekre tagolva mondanivalóját. Bővelkedik történeti vonatkozásokban, megemlékezik megszűnt megállókról. Kiterjed figyelme a villamosok dolgozó emberre is. Nehéz volt a BKV-hez bejutni, a követelmények magasak voltak, a szó szoros értelmében: 155 cm alatt nem lehetett kocsivezető senki. Külön fejezetet szentel a 30-as évek óbudai trolibuszának. Sajnos a múlté már az Erzsébet Sósfürdő és a hozzá vezető egyvágányú járat is. Követi a könyv az egyes vonalakat, ezáltal az egyes körzetek megismerését is elősegíti. Kap egy fejezetet a zugligeti villamos megjelenése irodalmi alkotásokban és filmekben. Nemcsak a budai oldalon lakóknak érdemes elolvasni a Kornétás kiadónál megjelent könyvet! Gondoljunk a régi jelzőszóra: mindenki közlekedik...

Róbert Péter

Óbuda régi-új kiállítása

Másfél év alatt született meg

● folytatás az első oldalról

zetlen építkezést be kellett fejezni.

A három cél megvalósítását gyakorlatilag egyszerre kellett elkezdni. Az emeleti terekben raktárt alakítottunk ki, a tárgyakat savmentes dobozokba tettük és a tárolásukra salgo polcrendszerrel állítottunk fel. A földszinten a nélkülözhetetlen építési munkálatok (udvari ajtó, ablak beépítése, nyitva hagyott födém lezárása) építész bevonásával megkezdődtek.

2012 elején megkezdtük az új állandó kiállítás tematikájának tervezését is. A tematikához azonban a terek funkcióit át kellett gondolnunk. Ehhez segítségként a Magyar Építőművészek Szövetségével közösen – már az átvétel jogi aktusa előtt – 2011 novemberében kiírtunk egy belsőépítészeti ötletpályázatot, amelyet Pásztor Ádám építész, DLA hallgató nyert el, aki később a Kettes Műteremmel (Sebők Ildikó, Selényi György) megbízást kapott a múzeum új közönségforgalmi tereinek kialakítására.

A múzeum 2012 végén egy grafikai ötletpályázatot is kiírt, melynek nyertese adta a múzeum új arculati elemeit. A kiállítási tematika végleges logikai rendszerét a

terek funkcióinak átgondolása után nyerte el.

A kiállítás forgatókönyve 2012. április elejére készült el, amellyel pályáztunk az

A Goldberger Textilipari Gyűjtemény (III. ker., Lajos u. 136–138.)

EMMI Alfa-programjához. Pályázatunkat a bíráló bizottság 60 millió forinttal támogatta. Végül a megvalósítására kiírt közbeszerzési eljárást a Narmer Építészeti Stúdió nyerte el, akik két kollegámmal, *Perjéssy-Révész Antóniával és Révész Nándorral* közösen megalkották a kiállítás látványtervét és installációs struktúráját.

A kiállítás építése 2012. májusban kezdődött. Közben párhuzamosan haladt a múzeum új közönségforgalmi tereinek belsőépítészeti kialakítása, amelyet Óbuda-Békásmegyer Önkormányzata támogatott, és önerőből finanszírozott – ünnepélyes

megnyitására szeptember 12-én került sor.

Az új állandó kiállítással az egykor világhírű Goldberger családnak és gyárnak állítottunk emléket. „A Goldberger...” 5 korszakban mutatja be a család és a gyár történetét. Az első 4 korszakban

a meghatározó családtagot, a fontos technológiai folyamatokat, újításokat, valamint a gyártott terméket. Az ötödik korszak más struktúrában, az államosítástól az 5 éves tervek kontextusában kronologikus rendben követi a gyár történetét a végleges bezárásig.

A kiállítás egészében fontos szerepet kapnak az interaktív elemek, amelyek a mára már szinte teljesen eltűnt textilnyomás technikáját segítenek megérteni. Látogatóink megismerhetik a kékfestés vagy a hengernyomás technológiáját, megtudhatják, hogy mi az a Bemberg-Parisette, és hogyan lett „A Goldberger” az ország legjelentősebb textilvállalata. Megismerhetik a szomorú véget és a háború utáni, öt éves tervek által irányított vállalat mindennapjait is. A múzeum egészében freewifi várja a látogatókat, egyes részeinél QR kódos megoldások szolgálnak kiegészítő információkkal.

Népešs Noémi

A kiállításon fontos szerepet kaptak az interaktív elemek

Pestszentimre feltérképezése

Pestszentimre városközpont megújítása című projekt keretében valósult meg a városrész kulturális örökségének feltérképezése. Ennek eredményeként nyílt meg a Pestszentimrei Sportkastélyban (augusztus 26-án), majd a Városháza Galériában (szeptember 16-án) a Pestszentimre fel-

térképezése című időszaki tárlat.

Az interaktív kiállítást a Pestszentlőrinci Kaszinó Egyesület a Tomory Lajos Pedagógiai és Helytörténeti Gyűjtemény közreműködésével valósította meg. Az összegyűjtött anyagból tabletek segítségével mobilinstallációs kiállítást állítottak

össze, mely így a település több pontján bemutatható, házhoz vihető. A mobil installáció 10 érintőképes felülete egyetlen négyoldalú hátsóban kapott helyet.

Többféle térképes alkalmazást állítottak össze – 4 térképen összesen több száz pontot jelöltek meg, képek, szöveges ismertető, linkek kerültek az egyes pontokhoz: utcanevek, terület elne-

vezések; közösségi és magánépületek, intézmények és civil szervezetek; szobrok, emléktáblák, emlékművek; válogatás az elmúlt 15 év eseményeiből.

A már lebontott épületek, megszűnt intézmények, emléktáblák is felkerültek a térképre, egyes épületeknél végigkövették azt is, milyen funkciókat töltött be korábban.

Régészeti feltárások

A Várkert Bazár leletei

● folytatás az első oldalról

tásból álló kályhaomladék került elő. Az ettől északra lévő, több helyiségből álló épület falai belül teljesen, kívül részben vakoltak voltak, déli részén téglapadló, ajtónyílás, valamint a fűtőberendezés nyoma volt megfigyelhető. Az alsó terazon a délebbi, szintén fűtőberendezéssel rendelkező épületrész téglapadlójáról gazdag leletanyagot: hátvértet, bárdot, rézfedőt, míg a domboldalba vágott, terméskő falazatú

pince betöltésének bontásakor ágyúgolyókat, puskacsövet, fémfonalas csipkét is találtunk.

A másik, jelentős régészeti objektumokat és leleteket adó rész a tárgyalt terület déli részén, három oldalról újkori falakkal határolt területen és annak közvetlen környezetében helyezkedett el. Az egykori Déli pavilonhoz közelebb álló gödrök a hódoltság kora előttiak voltak. Nagyrészt ép csészék, fazekak, és egy korsó bukkant elő ezekből az objektumok-

Török kori épületrészek a Várkert Bazár déli részén (II. ütem)

Kallina Móra emlékeztek

Emlékezés a Budai Vigadóban

Aczél Péter
budavári főépítész

A 19. század utolsó harmadának neves építész, Kallina Mór (1844–1913) halálának 100. évfordulója alkalmából a fiatal vejével, Árkay Aladárral közösen tervezett épület, a Budai Vigadó földszinti termében szeptem-

ber 20-án emlékülést tartottak.

Neoreneszánsz és eklektikus stílusban tervezett épületei ma is fővárosunk jelentős alkotásai közé sorolhatók. Az I. kerületben nevéhez fűződik a ma is romokban lévő, egykor kupolával is díszített Honvéd Főparancsnokság épülete, a Bécsi kapu téri neobarokkos/eklektikus evangélikus templom, az eklektikus Budai Vigadó és a Szent Gellért emlékmű építészeti környezete.

Ükunokája, Aczél Péter budavári főépítész városmajori lakóházuk, az 1896-ban

A Várkert Bazár és környéke (Fotók: BTM)

ból, bizonyítva, hogy a tatárjárás korától lakott volt a Várhegynek ez a része is. Kicsit délebbre három méterrel magasabban fekvő sziklaplatón több rétegű és változatos kialakítású, török kori kövezett felületeket,

Aranygyűrű

valamint török kori, kőfalakból álló épületrészeket tártunk fel. A falak tört mészkőből, márgából és elvéve egykét homokkötőmorból álltak, melyet agyagba raktak. Az épületrészek belsejében több különböző vastagságú és leletsűrűségű, a tűzvész miatt vörösre égett pusztulási réteget figyeltünk meg. Ennek a területnek a legérdekesebb leletei közé tartozik az eredeti helyén előkerült vasrácsos csatornalefolyó, melyhez

még tartozott egy kilyuggatott vaslapból készült, fogantyúval ellátott szűrőfedél is. Egy török kori épületrészlet padlószintjén, de az omladék alatt bukkant elő egy mellvért, egy szablya, valamint egy vas

zárszerkezet is.

Az előkerült leletek 2013. október 17-től láthatóak a Budapesti Történelmi Múzeum kiállításán, az ásás eredményeiről 2013. október 22-én és november 6-án 17 órától a Budavári Szabadegyetem előadásain további érdekességeket is meghallgathatnak az érdeklődők.

B. Nyékhelyi Dorottya
– Magyar Károly
– Szilágyi Gábor
– Terei György

Kallina Mór 1910 körül

épített Kallina Villabeli gyermekmunka emlékeit idézte fel rá emlékezve: a családi albumok egy hatalmas szakállal, szögletes sapkát viselő, pipázó öregúr képét őrzik.

A kiegyezés utáni fővárosi építőművészekről és társadalmi helyzetükről Gyáni Gábor egyetemi tanár adott tájékoztatást. Akkoriban az építészek az épületek tervezése mellett a kivitelezést is

irányították – utóbbi miatt anyagi helyzetük, társadalmi elismertségük jóval kedvezőbb volt, mint Magyarországon napjainkban.

Az emlékülés utolsó előadójaként a rendezvény szervezője, Aczélné Halász Magdolna kulturális antropológus az építész életéről, a családi hagyományban megőrzött emlékeikről számolt be.

A Budai Vigadó

„Magyarok tündöklő csillaga”

Honismereti Akadémia Szent Istvánra emlékezve

A Honismereti Szövetség idei honismereti akadémiaja központi témája Szent István kultusza volt – Székesfehérváron, július 1. és 5. között rendezték meg a Fejér Megyei Honismereti Egyesület közreműködésével, királyunk halálának 975. évfordulójára emlékezve.

Ünnepélyes megnyitóján adták át a kiemelkedő hon-

ismereti tevékenységet végzők számára a Honismereti Szövetség kitüntetéseit – Budapestről Balázs Attila, Gaál Károlyné és Vízy László kapott munkájáért Honismereti Emléklapot.

A „Magyarok tündöklő csillaga” – Szent István királyunk emlékezete című konferencia előadói között az államalapítás korának és

döntött. A Pro Urbe Budapestért díjjal kitüntetett hat személy egyike dr. Bodó Sándor, a Budapesti Történeti Múzeum főigazgatója. Az elismeréseket november 17-én, a főváros egyesítésének évfordulóján fogják átadni.

Gratulálunk

Budapest Főváros Közgyűlése szeptember 26-i ülésén a főváros érdekében jelentős tevékenységet folytató személyek kitüntetéseinek adományozásáról

Szent István kultuszának elismert kutatóival (Zsoldos

Attila, Demeter Zsófia, Török József, Kovács Gergely) találkozhattunk.

Az ötnapos konferencia harmadik napján három szekcióra oszolva (Szent István emlékezete a Kárpát-medencében; Szent Istvánhoz kötődő emlékhelyek, emlékhelyek; Szent István alakja a néphagyományokban) egyes résztémákkal foglalkoztak.

Közel 140 résztvevője volt a konferenciának. A 17 fővárosi vendégük közül 13-an a Budapesti Honismereti Társaság szervezésében jutottak el ide.

Reformkori Nap

Többéves hagyomány, hogy a Pesterzsébeti Múzeum és a Kossuth Társaság sokszínű programmal idézi fel szeptember végén a reformkor világát. Szakmai előadás, koszorúzások, reformkori divatbemutató, gasztronómiai élvezetek, néptánc bemutató, régi-zenei és komolyzenei programok... várták szeptember 28-án Pesterzsébet apraját-nagyját.

A Honismereti Akadémia megnyitása Székesfehérváron

Budapesti Históriaik

A Budapesti Honismereti Társaság Budapesti Históriaik című előadóest-sorozatát minden hónap első szerdai napján, du. 5 órai kezdéssel Budapest Főváros Levéltára Gárdonyi Albert termében tartjuk (Budapest, XIII. ker., Teve u. 3–5.). Ezek nyilvánosak, belépődíj nélküliek, minden érdeklődőt szeretettel várunk.

Október 2. (szerda) 17 óra

– A Budapesti Történeti Múzeum fényképgyűjteményének a helytörténeti kutatásokban játszott szerepe

– Előadó: Demeter Zsuzsa főmuzeológus

– Évforduló: Az egyesített főváros létrejöttének 50. és 100. évfordulói

– Előadó: dr. Sipos András főlevéltáros

November 6. (szerda) 17 óra

– Kossuth Lajos, Budapest díszpolgára

– Előadó: Gavlik István ny. tanár

– Évforduló: 100 éve született Kosáry Domokos

– Előadók: Katona Csaba, tudományos munkatárs és dr. Héjjas Pál megyei levéltárigazgató

December 4. (szerda) 17 óra

– Egy város a nagy háborúban

– Előadó: dr. Derce Tamás történész

– Évforduló: Újpest katolikus főtemploma

– Előadó: Iványi János okleveles építőmérnök

Miért nézzem meg a

www.bpht.hu-t?

Mert

a Budapesti Helytörténeti Portálon találok meg:

- a legfrissebb fővárosi helytörténeti híreket;
- a Kapcsolódó oldalak menüpontjában a legrovidebb utat a hazánkban kiadott történettudományi, levéltári, hadtörténeti, irodalom- és nyelvtörténeti folyóiratokhoz, múzeumokhoz, könyvtárakhoz, magyar elektronikus újságokhoz, honlapokhoz;
- a legtöbb információt a fővárosi és kerületi helytörténettel foglalkozó civil szervezetekről, közgyűjteményekről;
- a Városunk összes eddig kiadott számát és repertóriumait;
- a legfrissebb fővárosi helytörténeti bibliográfiát.

Csak ezekért!

Hybl József, emlékművek alkotója

125 éve született

Kispest városképét is meghatározó emlékműveit, egy kispesti születésű szobrászművész, Hybl József (1888–1945) alkotta. Hybl a magyar köztéri szobrászat legtermékenyebb időszakában, a 20. század hajnalán kezdte pályafutását. Mestere Zala György (1858–1937), a monarchia Magyarországnak ünnepelt művésze volt.

Budapest mai XIX. kerületében Hybl József három alkotását állították fel: a Kossuth-szobrot, az első világháborús emlékművet és a Turul-szoborral ellátott országzászlót.

A kispesti Kossuth tér névadójának szobra a művész legjobban sikerült munkája.

A Kossuth-szobor
(Fotó: Gavlik István)

A „magyarok Mózesét” megjelenítő álló, egész alakos emlékművön Kossuth Lajos a nyugodt, bölcs kormányzóként mutatkozik meg. Az 1911 nyarán ünnepélyes keretek között felavatott szobor, a kispesti polgárok tízéves kitartó adománygyűjtő munkáját és a magyarok szabadságvágyát egyszerre hirdeti. Az emlékmű

felállításának ötlete Hercsek Bertalan helyi fakeskedőtől származik.

A Kossuth-szobor talapzatát Reckl Lajos kispesti kőfaragómester készítette, a bronzba öntését Haraszi József szoboröntő végezte, az

Az első világháború elesett hőseinek emlékműve
(Fotó: a szerző felvétele)

erzsébetvárosi Huszár utca 7. szám alatti műhelyében.

A Budapest VII. kerületében 1903-ban megnyitott öntödéből pár év alatt olyan napjainkra már közismert alkotások kerültek ki, mint Donáth Gyula Turul madarat ábrázoló budai szobra, vagy Horvay Jánosnak szülővárosában, Pécssett Zsolnay Vilmosról készített alkotása. Hybl József a Kossuth-ábrázolás elkészülése után több fővárosi szoborpályázaton vett részt, igaz ott pályamunkáival nem aratott sikert. Az 1920-as évek években több első világháborús emlékmű elkészítésére kapott megbízást, 1923-ban az alföldi Gara községben, majd 1925-ben a dunántúli Bonyhádon, legvégül Kispesten 1928-ban készült el a „keze nyomát” őrző monumentum.

Kispesti alkotásán az előző két hősi emlékműnél összetettebb kompozíciót figyelhetünk meg. A műalkotás középső alakja a fején a Magyar Szent Koronát viselő nőalak, amely magát Magyarországot (Hungáriát)

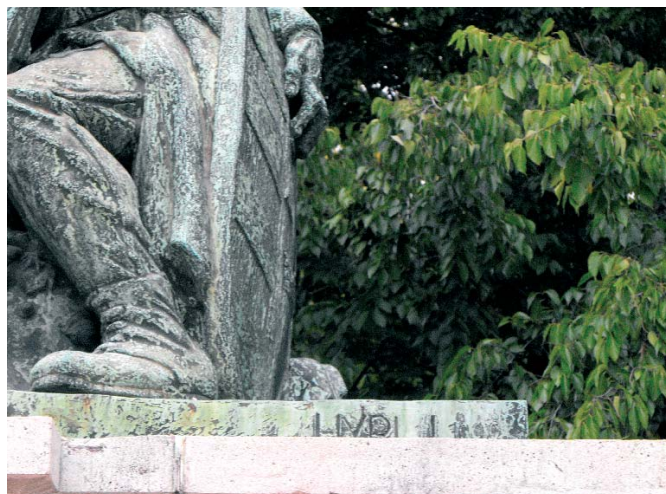

A kispesti országzászló
(Korabeli képeslap-részlet)

tó. A négyalakos szoborcsoportot Krausz Ferenc (1876–1935) öntötte bronzba angyalföldi, a Babér utca 80. szám alatti öntödéjében.

Hybl József harmadik kispesti munkája az 1934-ben felavatott „ereklyés” országzászló volt, amelyet egy szét-tárt szárnyú bronz Turul-szobor egészített ki. Hybl ezen alkotását 1945 után elbontották, a másik két kispesti alkotása viszont még napjainkban is a magyar főváros XIX. kerületének kedvelt köztéri szobra.

M.M.

A szobrász jelzése az első világháborús emlékművön
(Fotó: a szerző felvétele)

Tabáni Múzeum

(szakmai besorolás nélkül)
Cím: 1013 Bp., Döbrentei u. 9.,
Tatarozás miatt zárva.

Óbudai Múzeum és Könyvtár

Vezető: Népessy Noémi,
tel./fax: 250-1020
cím: 1033 Bp., Fő tér 1.,
nyitva: K-V: 10-18 óra.

Újpesti Helytörténeti Gyűjtemény

Vezető: Szöllősy Marianne,
tel.: 370-0652,
cím: 1043 Bp., Berda J. u. 48.,
nyitva: K-P: 10-17, Szo: 10-14 óra.

Ferencvárosi Helytörténeti Gyűjtemény

Vezető: Gönczi Ambrus,
tel.: 218-7420,
cím: 1092 Bp., Ráday u. 18.,
bejárat az Erkel utcából,
nyitva: K-P: 12-18,
Szo: 10-14 óra.

Kőbányai Helytörténeti Gyűjtemény

Vezető: Verbai Lajos,
tel.: 261-5569,
cím: 1102 Bp., Halom u. 37/b.,
nyitva: H, K, Sz, P: 10-14,
Cs: 14-18 óra.

Albertfalvi Hely- és Iskolatörténeti Gyűjtemény

Vezető: Beleznay Andor,
tel.: 208-6635,
cím: 1116 Bp., Pentele u. 8.,
nyitva: K, Cs, Szo: 14-18 óra.

Etele XI. kerületi Helytörténeti Gyűjtemény

Vezető: Osvai Katalin,
tel.: 06-30-644-9309,
cím: 1117 Bp., Erőmű u. 4.,
nyitva: Sze: 15-18 óra.

Hegyvidéki Helytörténeti Gyűjtemény és Galéria

Vezető: Balázs Attila, tel.: 457-0501,
cím: 1126 Bp., Beethoven u. 1/b.,
nyitva: K, Cs, P: 10-18 óra.

Angyalföldi Helytörténeti Gyűjtemény

Munkatárs: Maczó Balázs,
tel.: 06-30-453-3693,
cím: 1131 Bp., József Attila tér 4.,
nyitva: K-Cs: 11-17, P: 9-16 óra.

Rákospalota, Pestújhely és Újpalota Helytörténeti gyűjteménye

Vezető: Kiss Emília, tel.: 419-8216,
cím: 1158 Bp., Pestújhelyi út 81.,
nyitva: K, Cs, Szo: 10-14, Sze: 14-18 óra.

Kertvárosi Helytörténeti Gyűjtemény

(szakmai besorolás nélkül)
Vezető: Széman Richárd, tel: 401-0866,
cím: 1165 Bp., Veres Péter út 157.,
nyitva: H-Cs: 10-16 óra.

Erdős Renée Ház Muzeális Gyűjtemény és Kiállítóterem

Vezető: Ádám Ferenc,
tel.: 256-6062, 258-4693,
fax: 256-9526,
cím: 1174 Bp., Báthory u. 31.,
nyitva: K-V: 14-18 óra.

Kispesti Helytörténeti Gyűjtemény

Vezető: Siklós Zsuzsa, tel.: 281-1619,
cím: 1191 Bp., Csokonai u. 9.,
Nyitva: K-P: 14-18 óra,
Szo: 10-14 óra.

Tomory Lajos Pedagógiai és Helytörténeti Gyűjtemény – Múzeumsarok

Vezető: Heilauf Zsuzsanna,
tel.: 290-1585, 06-20-316-9885
cím: 1183 Bp., Szent Lőrinc sétány 2.,
nyitva: K: 10-18, Sze-Szo: 14-18 óra.

Pesterzsébeti Múzeum

Vezető: D. Udvary Ildikó,
tel.: 283-1779,
cím: 1203 Bp., Baross u. 53.,
nyitva: K-V: 10-18 óra.

Csepeli Művelődési Központ Helytörténeti Gyűjteménye

Cím: 1213 Bp., Szent István út 230.
Zárva

Budafok Barlanglakás Emlékmúzeum

Vezető: Garbóci László,
cím: 1222 Bp., Veréb u. 4.,
(Kulcs a Mező u. 52. sz. alatt,
Lakatos családnál)

Soroksári Helytörténeti Gyűjtemény

Vezető: Sasvári Ilona, tel.: 285-2746,
cím: 1238 Bp., Sztás u. 105.,
nyitva: Sze-P: 14-18 óra.

Budapest történetének válogatott bibliográfiája XLV.

A katolikus Budapest : általános történeti szempontok : plébániák 1-2- köt. / szerk. Beke Margit. - Budapest : Szt. István Társ., 2013. - 2 db (1204 p.) : ill., főként színes, részben térk. ; 24 cm

Ignác Károly (1976-): Budapest választ : parlamenti és törvényhatósági választások a fővárosban, 1920-1945. - [Budapest] : Napvilág, cop. 2013. - 198, [1] p. : ill. ; 24 cm

Németh Margit: Az aquincumi Fürdő Múzeum és a legiótábor emlékei : vezető / Németh Margit. - [Budapest] : BTM Aquincumi Múz. : Archaeolingua Alapítvány, 2013. - 61 p. : ill., részben színes, részben térk. ; 22 cm. - (Aquincumi zsebkönyvek, ISSN 1787-8624 ; 3.)

Szögi László (1948-): Budai, pesti és óbudai diákok külföldi

di egyetemjárása. - Budapest : BFL, 2004-2012. - 2 db ; 22 cm. - (Budapest történetének forrásai, ISSN 1419-4368)

*

220 év, 220 kép : pillanatképek Ferencváros múltjából = 220 years, 220 snapshots : photographs from the past of Ferencváros / szerk. és az előszót írta Gönczi Ambrus, Winkelmayer Zoltán. - Budapest : Budapest Főváros IX. Kerület Ferencváros Önkormányzata, 2012. - 131 p. : ill., részben színes ; 30 cm

Bakos Ágnes (1949-): Országház : stílus, harmónia, méltóság / Bakos Ágnes és Tihanyi Bence fényképeivel ; [előszó Sisa József] ; [szöveg Villám Judit, Molnár Magda]. - [Budapest] : Képző-

műv. K., [2013]. - 130, [2] p. : ill., színes ; 31 cm

Balázs Attila: Hegyvidéki városrészek. - Budapest : Tarsoly, 2012. - 88 p. : ill. ; 24 cm. - (Hegyvidéki históriák, ISSN 1588-6689)

Bercsek Péter: Műalkotások a Margitszigeten : ismeretterjesztő gyűjteményes összeállítás. - [Budapest] : [Bercsek P.], cop. 2013. - 119 p. : ill., részben színes ; 21 cm

Dindi István: Nagytétény az 1930-as években : helytörténeti krónika évről évre. - Budapest : Nagytétényi Ember és Érdekvédő Környezetvédelmi Egyesület : Nagytétényi Polgári Kör, 2013. - 83 p. : ill. ; 23 cm

Donáth Tibor (1926-): Krónikás is voltam a Semmelweis Egyetemen : írárok, 1993-2012 / szerk. Tolnai Kata. - Budapest : Semmel-

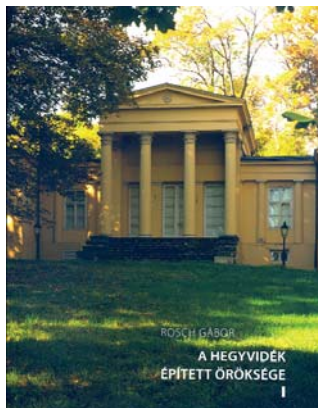
weis, 2013. - 287 p. : ill. ; 24 cm

Rákoskeresztúr története / [szerk. Ádám Ferenc] ; [szerzők: Ádám Ferenc et al.]. - Budapest-Rákoskeresztúr : Rákosmenti Múzeumbarát Egyesület, 2013. - 210 p. : ill. ; 30 cm

Széman Richárd (1958-): Képeskönyv : fényképezetek Budapest peremén. - Budapest : Corvin Művel. Ház, 2013. - 256 p. : ill., részben színes ; 24 cm. - (Kertvárosi helytörténeti füzetek, ISSN 1586-0906 ; 30.)

A Vurstlitól a Vidámparkig avagy A vidámság 175 évének története képekben / [szerk. Kovács Bernadett és Répás Andrea] ; [közread. a] Budapesti Vidámpark. - [Budapest] : Vidámpark, 2013. - 46 p. : ill. ; 21 cm

Gali Ágnes

A Hegyvidéki Helytörténeti Gyűjtemény gondozásában jelent meg Rosch Gábor elegáns kivitelű albuma – A Hegyvidék épített öröksége I. címmel. Könyvük fűl-szövegében három kötetre tervezett koncepciót olvashatunk, az első kötet lakóházak, lakótelepek, szállodák bemutatását tartalmazza. A tervezett további kötetek a

A nevét viselő út 14. számú háza, a Karthauzi-lak

Kossuth Lajos emlékezete

A magyar történelem 19. századi egyik legjelentősebb politikusa, Kossuth Lajos budapesti és Pest megyei emlékeit gyűjtötte össze *Gavlik István*, a Kossuth Szövetség örökös tiszteletbeli elnöke.

Korábban egy becsült adat volt, hogy a Magyar Királyság területén mintegy negyven település választotta díszpolgárává Kossuthot. A szerző kutatásainak köszönhetően ma már tudjuk, hogy minimum 112 településünk esetében történt ez meg.

Az 1950-ben a fővárosához csatolt peremtelepülések (7

művelődési, oktatási, egyházi épületekkel illetve az ipari, kereskedelmi, stb. egységekkel kívánnak foglalkozni.

Rosch Gábor építész-mérnök életének nagy részét a Hegyvidék lakójaként élte meg. Szakmai tevékenysége mellett aktív helytörténész szűkebb pátriájában, illetve a fővárosban is. A számos műemlékben, illetve műemlék-jellegű épületben gazdag XII. kerület házaiban, intézményeit feltérképezni nem egyszerű feladat. Több mint kétszáz fotó segítségével vezeti végig olvasóit a Hegyvidék belső területein, a Városmajorban, a Svábhegyen és a Széchenyi-hegy utcáin.

A mindennapokban talán fel sem tűnő homlokzati díszeket, kapukat, domborműveket, sgrafittókat (díszítő eljárás, melyben egymásra felvitt különböző színű festékek vagy vakolatok felső rétegét precízen visszakarják,

kikarcolják, ami által előtűnik a mélyebben fekvő réteg színe – a szerk.) vehetjük számba archív és jelenkori fotókon.

Romantikus lakóház a Városmajor utcában (Fotók: Rosch Gábor)

Képzeltbeli sétákon lakóházak, szállodák, egységes lakótelepek jellegzetességei-

re, stílusbeli jellemzőire hívja fel figyelmünket a szerző a barokktól a 20. század modern törekvésein át a szocreálig. Bepillantást nyerünk a „svájci” nyaralók és a romantikus világlak világába is,

ahol neves építészek Hild József vagy Ybl Miklós és Diescher József munkáival találkozhatunk. Építész szakmai leírásuk mellett a megvalósult átépítési és restaurálási munkákról is tájékozódhatunk.

A közelmúltban épült intézmények sem maradnak ki: a Svábhegy, Széchenyi-hegy szállodáiról olvashatunk, betekinthetünk a Novotel falai közé is. A kötet részletes irodalom- és képjegyzék, névmutató, térkép egészíti ki.

Szöllősy

A Dálnoki-villa 1932-ben – Lejtő u. 2/a (Fotó: MÉM)

Az 1949-ben a fővárosi Kossuth térről eltávolított Kossuth-szoborcsoport

Budapest törvényhatósága (közgyűlése) is csak 1892. szeptember 14-én szavazta meg neki, 90. születésnapja tiszteletére, a díszpolgári kitüntetést – érdekes momentum, hogy mintegy 120 igen és 40 nem szava-

zattal. A főváros legjelentősebb Kossuth-szobrát 1927-ben avatták fel az Országház előtti Kossuth téren, majd azt a kommunista diktatúra idején lecserélték.

A Kossuth kultusza iránt érdeklődők számára a Kossuth Lajos díszpolgársága – emlékek – Budapesten és Pest megyében című kötet tiszteletre méltó számú forrásközlése és adatbázisa jó kiindulópont lehet Kossuth helyi hagyományainak ápolásához. Közlött forrásai egy része első közlésnek számít, jelentősen megkönnyítve a helytörténeti kutatók munkáját.

G.T.

„Boldogasszony anyánk, régi nagy patrónánk...”

Kispest neogótikus katolikus temploma

Ribényi Antal

A régi ének és a kispesti főplébánia bejárati domborműve – a Szűz Máriához fohászoló István király – szimbóluma a pápa 1955-ös rendeletének: a templom neve „Nagyboldogasszony”-ra változott.

Kispest község talán az egyetlen hely hazánkban, ahol a 68 %-nyi katolikus lakosság a református és evangélikus hívekkel egyetértve alakítja ki legfontosabb közösségi terét a három templommal és az idevezető Fő utcával. Ökonómikus szellemben gyűjtenek, adnak műsort, ünnepelnek a Templom- téren.

Négy éves erőfeszítés a vakolatlan falú, döngölt padlatú katolikus imaház a budai Mátyás templomból olcsón vett régi oltárral. 1878-ban mondják itt az első misét, de „ se pap, se tő”, a szomszéd községekbe járnak ezután is.

1883-ban segédlelkész kapnak: Ribényi Antal meghatódik a fogadtatástól, országos gyűjtésből befedi a

templomot, a faház helyett plébánián intézi az egyházközség ügyeit. Felettesek és néhány helybeli „fárasztónak” érzi a pap aktivitását. „Inkább tornyot épített volna!” De Ribényi már egy új, nagyobb templomért harcol, mert a mostani statikai állapota miatt nem bővíthető. Szívén viseli a község társadalmi, gazdasági gondjait is, kaszinót, takarékos alapít.

Wekerle miniszterelnöktől 10 000 Ft-ot kap, és engedélyt 100 000 db 1 forintos sorsjegy eladására. Rudolf Fogadalmi Templom épül az 1889-ben meghalt trónörökös emlékére, ezt az uralkodóház és sokan támogatják. A díszes Rudolf Emlékalbuma hírességek írásai, képei kerülnek. Jókai a trónörökösöt idézi fel: a Rudolf névből alkotott „fordul” anagrammája és ingének belső felén a Szózat első mondata rokonszenvet keltetett a 48-as, rebellis kispestiekben. Igaz-e, vagy költői fogás, hogy a templom névadását elfogadják?

Ribényi pápai engedéllyel egzotikus tárgyakat gyűjt missziós papoktól. A milleniumkor a Nemzeti Múzeumban nyílik meg a nagy sikert arató, pénzt is hozó néprajzi kiállítás. 1903-ban engedélyt kap a lelkészség a Hoffhauser Antal tervezte neogót stílusú, 58 x 15 méter alapú, 48 méter magas tornyú

templom építésére, és egy év múlva Horváth József esperes ünnepélyesen felszenteli. 1908-ra már új főoltár, orgona, faragott szószék, szobrok, Jézus Szíve, Mindenszentek és Lélekharang fogadja az elismerését kifejező váci püspököt. Tragikus, hogy egy halszájka okozza a 60 éves Ribényi halálát. Hívei – a hatósági tiltás ellenére – a keresztelő kápolna padozata alá temetik.

A díszpolgárrá választott Hegedűs László plébános 2004-es könyvével A Kispesti Főplébánia centenáriuma, Siklós Zsuzsa a Kispesti Helytörténeti Gyűjtemény vezetője emlékkiállítással és a Kispesti Krónikába írt visszapillantással idézi fel a múltat. 1910-ben lett plébánia Kispest. Drexler Antal Katolikus Kört és Szent Alajos Fiúárvaházat alapít, bazárt szervez a hitelek törlesztésére. Merva Imre plébános gyűjtésből pótolja

a háborúba vitt harangokat. A miséken új orgona és énekkar zeng, cserkészotthon, kultúrház működik a Kisfaludy utcában, a szegényekkel is törődnek.

1945-től a létesítmények államosítása, üldözés, papok internálása miatt csak a Kádár-rendszer alatt kerül sor a háborús sérülések javítására, a belső tér átalakítására a vatikáni zsinat előírása szerint. Megörökítették a II. világháború áldozatainak névsorát a templomban, és tábla őrzi a Templom-térre szervezett 2000. augusztus 20-i ökumenikus istentisztelet emlékét. A Kismama Klub, Mária Légió, Családi kör, Ének és Zenekar, zarándoklat, túrák fogják össze a hívőket. A vallásos nevelést 1992-től a Reménység ökonómikus keresztény iskola biztosítja. Templomunk az összefogás, értéket teremtő erő jelképe is.

Gaál

Az új plébániatemplom a tér első rendezése, az 1904-es szentelés után (Fotó: korabeli képeslap)

Angyalföldi likőrgyársors

A háborúkat átvészelte, a privatizációt nem

A likőrnek, ennek a népszerű italnak hazai fő előállítási helye a XIII. kerületben volt, annak is angyalföldi részén, a Forgách utcában. Sajnos ma már annyi környékbeli üzemmél együtt

megszűnt, de érdekes és tanulságos történetét megismerhetjük Maczó Baláznak, az Angyalföldi Helytörténeti Gyűjtemény vezetőjének leírásából, a Helytörténeti Füzetek sorozatának 17. tagjá-

ból. Konyak, rum, kevert – Egy angyalföldi italgár története címmel élvezetesen, alaposan mutatja a gyár történiáját, és vezet be a magyar szeszgyártás történetébe.

Már a középkorban fogyasztottak Magyarországon „égetett bort”, a 17. században már többféle ilyen italt

ismerünk, és 300 év múlva már egyre-másra alakulnak a szeszgyárak. 1910 októberében megalakult a Hazai Likőr- Rum- és Szeszárgyár, a negyedik a pesti nagy likőrgyárak sorában. Három évre rá megépül a Forgách utcai gyár és hamarosan már 78-féle italt forgalmaznak, ➡

közte olyan specialitásokat mint a Millennium Keserű, amelynek összetétele szakmai titok volt, vagy a Hazai Gyógy Cognac. Gondoltak azokra is, akik nem ihattak alkoholt: sósborszesz és gyümölcs-szőrp is készült.

Változtak a tulajdonosok, de a gyár egyre sikeresebb lett. A világháború sem tör-

te meg a fejlődést, ahogy a gazdasági válság sem. Modern technika, választékos csomagolás és jó üzletpolitika jellemezte, az áruszállítás saját járművekkal történt, 1940-től már teherautókkal. Az ostrom alatt több belövés érte a gyárat, majd újjáépítették. Államosítása után a kis likörgyárak berendezéseit megkapta az üzem, ezért a

termelés megnőtt. Szervezetileg a MALIV (Magyar Likőripari Vállalat), majd a BULIV (Budapesti Likőripari Vállalat) egységeként működtek, ellátva a fővárost és környékét.

Változtak az idők! 1991-ben privatizációs pályázatok során a likörgyár a

Zwack érdekeltség része lett, amely 1995-ben felszámolta.

Róbert Péter

Tabáni Énekkar Egyesület

Forráskiadvány
a tabáni plébániatemplom énekkaráról

Az egyesület tagjai

A civil szervezetek második világháború utáni hazai felozlatásáig a jelentősebb – és jó anyagi háttérrel is rendelkező – egyesületek törekedtek arra, hogy alapításuk egy-egy nagyobb évfordulójára könyv formájában kiad-

ják szervezetük történetét. Ez a törekvés napjainkban ismét elfogadottá kezd válni, amit több civil szervezeti kiadvány igazol.

A Budavári Önkormányzat támogatásával, a Tabáni Alapítvány közreműködésével,

Völgyesi *Levente* gondos szerkesztői munkájának köszönhetően megjelent kötet – Tabáni Énekkar Egyesület megalakulásának története a dokumentumok tükrében (1920–1926) – azonban az említett énekkar alapításának 90. évfordulójáról egy forráskiadvány kiadásával emlékeztek meg.

A szerkesztő előszava és bevezetője után Calligaris Ferenc tabáni egyházi karnagy összeállításával találkozunk, amely a civil szervezet elődjét, az 1913-ban a Népszövetség táncestélyén, a Szabadpolgári Körben megalkotott énekkar munkáját mutatja be. Az ezt követően publikált jegyzőkönyvek, alapszabály, titkári jelentések és egyéb dokumentumok

hűen tükrözik az 1920-ban alapított Tabáni Énekkar Egyesület alapításának előkészítését, megalakulását, társadalmi támogatottságát, helyi és fővárosi szintű jelentős tevékenységét. Az egyesület egyházi és világi énekkari tevékenységén túlmenően színdarabokat rendezett, évfordulós megemlékezéseket szervezett.

A jól csoportosított, napjaink nyelvére adaptált dokumentumok hűen tükrözik a tabáni egyesület tevékenységének sokrétűségét, a szervezet gondjait, eredményeit, egyben bepillantást adnak a 20-as évek fővárosi kulturális életébe, a fellépések által érintett emberek, iskolák, templomok múltjába.

gt

Várnegyediek vetélkedése

Mátyás király koronázására emlékezve

Készültél? – kérdezte izgatottan gimnazista barátnőjét a szeptember 28-án Visegrádra kiránduló diákcsoport egyik tagja.

A Lánchíd Kör egyesület Mátyás király koronázásának 555. évfordulóján vetélkedővel záruló kirándulásra hívta meg Visegrádra a Budapesti Egyetemi Katolikus Gimnázium 10. évfolyamos tanulóit és a Márton Áron Kollégiumban lakó, határon túlról érkező, Budapesten tanuló egyetemista hallgatókat. Huszonöt fős kiránduló csoport-

tunk először a Mária-kápolnánál koszorút helyeztek el, majd a Királyi Palotát és annak kertjét tekintette meg. Az izgalommal várt vetélkedőre az ebédet követően került sor. A vetélkedő fődíjáért – az évfordulóra ezüstből készült Mátyás-éremért – szoros küzdelem folyt a vegyes – gimnazistákból és egyetemistákból álló – csapatok között.

Mátyás király életéből és korából a gimnazistákat *Devich Dénes*, a gimnázium történelem tanára, az egyetemistákat pedig *Gergely At-*

A vetélkedő fiatalok Visegrádon

tila, a Lánchíd Kör elnöke készítette fel, aki a csapatot is kísérte. Köszönet illeti *Parizán Ildikót* is, a Lánchíd Kör vezetőségi tagját szervező és csoportvezetői munkájáért.

A vetélkedés izgalmát a Fellegvárba vezető sétával és baráti beszélgetéssel vezették

le a résztvevők. A hangulatos vár és dunai panoráma élményt nyújtott minden résztvevőnek. A diákok számára szervezett programot a Budavári Önkormányzat Kulturális Oktatási és Sport Bizottsága és az Alfred L. Toth Alapítvány támogatta.

Praimajer Mária

A patikus háza Budán

Kiállítás a De La Motte – Beer palotában

A Múzeumok Éjszakájának egyik érdekessége volt a Szent György tér 15. számú házban, a De La Motte – Beer palotában berendezett tárlat megnyitása.

Az új közgyűjteményt később a szakma számára is bemutató Miklós Péter tájékoztatása szerint a palota helyén álló középkori épületeknek a Vár 1686-os ostroma után csupán alapjai maradtak meg. Az 1723-tól itt lakott asztalosmester házát

1760-ban a De La Motte család vette meg és alakította át. Földszintjén 1763-ban Beer József Kajetán – a leggazdagabb budai polgár – családi üzletként patikát nyitott (a mai Posta helyén). Beer és családja 1773 és 1807 között volt az épület tulajdonosa, nekik köszönhető a palota mai kialakítása. Emeleti öt, egymást követő, egybenyitható szobája a barokk kastélyok térszerkezetére emlékeztet. A ház

Az új közgyűjtemény épülete (Szent György tér 15.)

Bibliai képek, virágfüzerek...

restaurálása során, az 1960-as években került elő mintegy 250 négyzetméter freskó: bibliai képek, virágfüzerek, kagylós motívumok.

1942-től itt az Országos Műemlékvédelmi Hivatal irodái működtek. Egy barokk életmód-történeti múzeum létrehozása a Forster Gyula Nemzeti Örökséggazdálkodási Szolgáltatási Központ megalakulása után vált lehetővé – legfőbb indoka az épület emeleti lakószobái falát díszítő freskók voltak,

melyek a Budai Várban páratlanok számítanak.

Az udvar, a korabeli bútorkokkal berendezett emeleti szobák és a konyha mellett a patikus gyógynövény szárító padlása, a háznak a Vár barlangrendszeréhez kapcsolódó pincéje a múzeum továbbfejlesztésének lehetőségét adja. Az új közgyűjtemény tervezett múzeumpedagógiai tevékenysége várhatóan a várnegyedbeli ifjúság számára is közelebb hozza majd elődeik életét.

Fényképészek Budapest peremén

A XVI. kerületi Erzsébetligeti Színházban mutatta be Csopor István néprajzkutató a Kertvárosi Helytörténeti Füzetek 30. kötetét, Széman Richárd: Képeskönyv – Fényképészek Budapest peremén című alkotását.

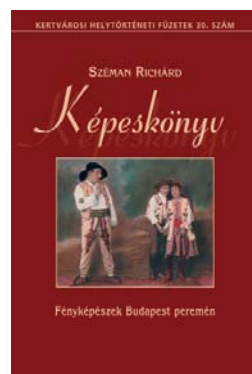
A könyv gazdagon illusztrált fotó- és helytörténeti munka, lajstromba veszi a 20. század első felében Bu-

dapest XVI. kerületének elődtelepüléseinek működő fényképész műtermek, fotográfusok.

A néhai települések (Cinkota, Mátyásföld, Rákosszentmihály, Sashalom) szerint felosztott, helyi fotográfia-ismertető írások mellett mintegy kétszáz fotográfia és több tucat korabeli hirdetés, újságcikk mutatja be a kor fényképezési szokásait, a ko-

rabeli öltözködést, az emberek gesztusait a műtermekben, a fényképezőgép előtt.

A könyvbemutatóval egyidejűleg húsz tablónyi fotókiállítás adott betekintést a kötet fényképeibe. A tárlatot Kovács Péter polgármester nyitotta meg,

ismertetését Lantos Antal helytörténésznek köszönhetően már a bemutatóra érkezők.

A Corvin Művelődési Ház kiadásában megjelenő, elegáns tipográfiájú és matt műnyomó papírt használó 256 oldalas kötet méltó emléket állít a Kertváros néhai lakóinak.

Alapította a Budapesti Honismereti Társaság és a Budapesti Történeti Múzeum.

Kiadja a Budapesti Honismereti Társaság:

1043 Budapest, Berda József u. 48.,

tel.: 370-0652, e-mail: info@bph.hu, bph@upcmail.hu,

internetes változat: www.bph.hu.

Felelős szerkesztő: Gábrriel Tibor,

Szerkesztőbizottság: Breinich Gábor, Buda Attila, Róbert Péter, Sándor P. Tibor, Sipos András.

Postai előfizetési díja 480 Ft/év. Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Zrt. Kereskedelmi Igazgatóság, Hírlap Üzletága. Postacím: 1900 Budapest Előfizethető az ország bármely postáján, a hírlapot kézbesítőknél, valamint megrendelhető e-mailen: hirlapelofizetes@posta.hu és telefonon 06-80/444-444. A Budapesti Történeti Múzeumban, Budapest Főváros Levéltárában, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár központi és fiókkönyvtáraiban, a kerületek helytörténeti gyűjteményeiben/múzeumaiban és a Budapesti História előadójainak ingyenesen terjesztett. Budapest Főváros I. kerület, Budavári Önkormányzat, a XIX. kerület, Kispeszt Önkormányzata, valamint a „Budapest Bank Budapestért” Alapítvány támogatásával készült lapunk. Nyomda: Kolofon Kft. • ISSN 1418-4273